

Visoko obrazovanje: izazovi i perspektive u moderno doba

Bojan Trgić

Fakultet političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci

Ranka Kazimirović

Fakultet političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci

E-mail: ranka.kazimirovic@yahoo.com

Sažetak: Obrazovanje je nešto što je svojstveno samo ljudskom rodu. Životinje uče nagonski, a ljudi uče uz pomoć uma, kao manifestacije ljudskog roda, opet samo njemu svojstvenom. Ovim tekstom ćemo pokazati da obrazovanje nije samo učenje i puko posjećivanje škole dok se taj ciklus ne završi. Vidjećemo koje je sve segmente obrazovanje prošlo od svog nastanka pa sve do danas. Kakvo je to savremeno obrazovanje i kako to rade zemlje kao što su Finska i druge skandinavske zemlje, kako to rade Japanci. Iz ovih sistema obrazovanja i školovanja u savremenom društvu, zapravo, ostale zemlje formulišu i svoje obrazovanje i školovanje. U tom kontekstu se i Bosna i Hercegovina može prepoznati, jer je zemlja u tranziciji koja se još traži-da budemo plastični. Naš bosanskohercegovački sistem obrazovanja prošao je nekoliko velikih reformi, koje su dovele do toga da neki profesori ne mogu to da prate, pa svako pravi svoj sistem, u kome najviše ispaštaju mlađi, koji se nalaze u potrazi za znanjem. Na tom raskoraku dolazimo na Univerzitsko obrazovanje, koje je priča za sebe. Dvije priče (javni i privatni fakulteti), a ni jedna srećna, savršena, produktivna.

Ključne riječi: Nastanak obrazovanja, savremeno obrazovanje, javni i privatni univerziteti, evropsko obrazovanje (Skandinavija) nasuprot obrazovanju u BiH

Abstract: Education is something that is peculiar to the human race . Animals learn instinctively and people are learning with the help of the mind, as a manifestation of the human race, yet his own brand . This text will show that education is not just learning and merely attending school until the cycle is complete. We will see that all segments of education passed from its inception until today . What is it modern education and how they do countries such as Finland and other Scandinavian countries , as the Japanese do . For these systems of education and training in modern society , in fact , other countries formulate their education and training . In this context, and Bosnia and Herzegovina can be recognized as a country in transition to a more needs- to be plastic . Our BiH education system has undergone several major reforms that have led to the fact that some teachers may not to follow , and each makes its system , in which most young people are suffering , who are in search of knowledge . At this discrepancy come to university education , which is a story in itself . Two stories (both public and private universities) and of a happy , perfect, productive.

Keywords: Emergence of education , modern education , public and private universities , European Education (Scandinavia) versus education in BiH

UVOD

Zašto je nas kao mlade ljude baš ovo zainteresovalo? Odgovor je logičan! I sami smo pripadnici populacije koja se nalazi u sistemu našeg obrazovanja i to onog koje je najbitnije za svaku državu, a to je Univerzitetsko obrazovanje.

Živimo u dvadeset i prvom vijeku, u vijeku ideja i tehnologije, vijeku u kojem je svaki stepen obrazovanja (od osnovnog do univerzitetskog) omogućen velikom broju ljudi širom svijeta. Vrijeme u kojem su vladali stereotipi i predrasude o tome da na obrazovanje nemaju pravo marginalizovane grupe (siromašni, žene, pripadnici drugih rasa, robovi,...) je odavno iza nas. Danas imamo razvijene sisteme obrazovanja, dovedene skoro do savršenstva, ali isto tako imamo i neke apsurde gdje su obrazovani ljudi zapravo to samo na papiru. U tom kontekstu pomenućemo kako obrazovanje funkcioniše u nekim razvijenim zemljama (Japan i Finska), a i naš sistem obrazovanja nam može otkriti kako ovaj sistem može otići u drugom – negativnom smijeru. Vodićemo se tezom da ono što je dobro treba da prepričavamo, dobrim dijelom kopiramo i ako je moguće još više unaprijedimo, a ono što je loše u obrazovanju kritikujemo i ukazujemo na njegove nedostatke, te da pokušamo naći način kako te nedostatke nadomjestiti.

Iako na obrazovanje ima pravo svaki čovjek, u članu 26. Opšte deklaracije o ljudskim pravima navodi se kako "svaki pojedinac ima pravo na obrazovanje"¹ sve više smo svjedoci činjenice kako obrazovanje poprima i neke, uslovno rečeno, devijantne i negativne karakteristike. „Obrazovanje predstavlja investiranje u ljude, a znanje kao rezultat obrazovnih usluga je najznačajniji motor proizvodnje, koji nam omogućava da vladamo privredom i da zadovoljavamo naše potrebe“ (Vejnović, 2013:8). Ako se vodimo ovom tezom, dolazimo do zaključka da se ljudi trebaju obrazovati zbog lične nadgradnje, ali ličnim obrazovanjem trebaju doprinjeti i društvenoj zajednici kojoj pripadaju. Obrazovanje se stiče cijeloživotnim učenjem, a ne kupovanjem diploma, koje urušavaju i obezvrijedeju kompletan sistem obrazovanja, sa čim se naša država, htjeli to priznati ili ne, danas često suočava. Medijska slika bogatih i uspješnih ljudi kvari moralne norme i pravila u smislu obezvrijedivanja obrazovanja i njegove primarne svrhe (nadograđivanje sebe i svoga duha) stvarajući sliku o obrazovanju kao putu za što veće materijalno bogaćenje. To obezvrijedivanje dovodi do devijacija gdje trud profesora zavisi od visine njihovih honorara, a trud studenata od visine sredstava koje uplaćuju po semestru. Moderno obrazovanje se suočava sa ovim stvarima i, zapravo, stavljen je pred iskušenje jer ovaj izazov prevazilaženja devijacija u obrazovanju mora da uključuje sve institucije, profesore, mlade ljude (studente), a pogotovo državu, bez čijeg uticaja na sistem obrazovanja nema ni samog kvaliteta u obrazovanju. To neće biti ni malo lako, ali je ta borba neminovna.

¹ Opšte deklaracije o ljudskim pravima, član 26.

Istorijski razvoj obrazovanja

Nastanak obrazovanja vezuje se za vaspitanje. Vaspitanje je bilo osnovno sredstvo za obrazovanje naših predaka. Ono datira još iz perioda prvobitnih ljudskih zajednica i naslanja se na antičku Grčku u kojoj je vaspitanje podignuto na znatno veći nivo. Tadašnji učitelji u Grčkoj su bili filozofi koji su na Agorama² držali predavanja, a od kojih su najpoznatiji Sokrat, Platon, Aristotel i Marko Fabije Kvanticijan. Aristotel je propovijedao da su vaspitanje i obrazovanje u funkciji društva. A Marko Fabije Kvanticijan se smatra pretečom kolektivnog sistema nastave, koga je on, uprkos tome, kritikovao, zbog nemogućnosti individualnog pristupa svakom učeniku.

Srednjovijekovno obrazovanje je bilo na znatno lošijem nivou od antičkog, prvenstveno zbog toga što je bilo podrijetlno crkvi. Taj period stagnacije trajao je sve do pojave humanizma i renesanse³ i njihovih teoretičara, od kojih je za obrazovanje najvažniji Jan Amos Komenski, koji se smatra tvorcem razredno-predmetno-časovnog sistema nastave. U okviru ovog sistema razrađen je i pojam školske godine, razreda, predmeta i nastavnog časa. Pored jako malo modifikacija, ovaj sistem obrazovanja zastupljen je i danas.

Napredno građansko obrazovanje, vođeno Francuskom buržoaskom revolucijom, je „religioznog čovjeka“ pretvorilo u „praktičnog čovjeka“. Održavanje nastave je bilo na teretu i odgovornosti države, a ne crkve kao što je to bila praksa u srednjem vijeku. Tadašnji filozofi govore da „cijelokupni proces obrazovanja treba pretvoriti u igru i zabavu, te razvijanju radozonalosti kod djece“ (Branković i Ilić, 2011:50). „Obrazovanje čovjeka treba da učini čovjekom, jer osnovni smisao obrazovanja je učenje vještine življenja“, kako je isticao francuski ideolog Žan Žak Ruso (prema Branković i Ilić, 2011). Značaj francuske buržoaske revolucije je bio izuzetno veliki jer su njena shvatanja zastupljena i danas, a prvenstveno su dali podsticaju razvoju obrazovanja te pedagoških ideja i prakse u 18. i 19. vijeku.

Obrazovanje novog vijeka, predvođeno Kantom, Hegelom i Fichteom, je pored utemeljenja idealizma sa dijelektičkom metodom obuhvatalo i probleme koji su se počelijavljati u obrazovanju. Oni su radili na tome da se pobude interesovanja kod sudionika obrazovanja, najčešće putem asocijacije i pojašnjavanja apstraktnih pojmoveva, te su paralelno radili na razvoju moralno-vrijednosnih principa sudionika. Devetnaesti vijek je obrazovanjem težio ka razvoju svestrano harmonično-obrazovane osobe, građaninu demokratu, dok se u dvadesetom vijeku pojavio zahtjev za sveobuhvatnom ličnošću. Istraživa se i podsticaj razvoj darovitosti, samostalnosti, kritičkog mišljenja, te ravnopravnosti. Kraj 20.vijeka obilježen je i raskorakom između potreba društva i onog što daje škola.

² U antičkoj Grčkoj predstavljala je javni prostor, mjesto gdje su se održavale Skupštine po gradovima i razmjenjivala iskustva i vodio dijalog.

³ Periodi kasne srednjovijekovne kulture, koji su doprinjeli oživljavanju antičke misli i ostamostaljenju čovjeka.

Zaključno o istorijskom razvoju možemo reći da je svrha obrazovanja u antici bila je obrazovati lijepog i dobrog čovjeka, dobrog govornika, hrabrog ratnika, kriješposnog građanina, mudrog i obrazovanog vladara. U srednjem vijeku čovjeka podređenog crkvi i onozemaljskom životu, dok je u novije doba obrazovanje prilagođeno svima sa težnjom ka što efikasnijoj primjeni usvojenog znanja.

Savremeno obrazovanje

Obrazovanje valja shvatiti kao investiranje u ljudi dok je znanje kolektivno društveno dobro koje povećava kvalitet i fizičkog i ljudskog kapitala. Ovome treba da teži savremeno obrazovanje, čija svrha ne treba da nauči ljudi da formalno odraduju stvari za koje su stručni, već da u taj posao unesu određenu dozu ljudskosti. Obrazovanje ne treba da bude podređeno nauci, jer obrazovanje i učenje nikako ne možemo positovjetiti. Iako je učiti teško, još teže se obrazovati jer sama riječ obrazovanje u sebi sadrži riječ „obraz“ što se u našem tradicionalnom rječniku pominje u žargonima i ima posebno značenje. Kako je česte promjene u obrazovnom sistemu teško pratiti, rješenje je ponuđeno u sistemu „cijeloživotnog učenja“. „Koncept cijeloživotnog učenja usko je povezan sa konceptom društva koje uči, odnosno konceptom „društva znanja“. Kako se učiti mora cijeli život, a cijeli se život ne može ići u školu, samorazumljivo je da se uči izvan škole: tamo gdje se radi i gdje se živi.“ (Pastuović, 2006:422) Savremeno obrazovanje se sve više odvija digitalizovano, tj. putem računara i informatičkih uređaja koji imaju različite uticaje na sudionike obrazovanja.

Upravo zbog ovih stvari savremeno obrazovanje ćemo pokušati da predstavimo i da se kritički osvrnemo na njega, jer je upravo suštinski značaj obrazovanja danas nekako izgubio na vrijednosti. Većina zemalja se susreće sa problemima u obrazovanju koje prate: nedostatak sredstava za investiranje u obrazovne ustanove, manjak visoko obrazovanog kadra, nasilje u školama, patološke pojave kod mladih, svjetska ekonomska kriza, negativni uticaji medija i sl. Da li su savremene države spremne da se uhvate u koštač sa ovim problemima ili će sve prepustiti uticaju tržišta, tako što će se izvršiti privatizacija školskih ustanova, a samim tim i obrazovnog sistema? Sistem privatizacije obrazovanja je sve više prisutan u većini zemalja svijeta. Uviđamo da ove promjene ne idu lako i da postignute promjene nisu na zadovoljavajućem nivou. I dalje imamo nasilje kao dominantan faktor u školama, kupovanje diploma, nepotizma prilikom zapošljavanja,... Većina zemalja svijeta traži izlaz iz ovih situacija, a među tim zemljama smo i mi, prvenstveno zbog toga što smo zemlja u tranziciji. Izlaz trebamo tražiti u sistemima obrazovanja kakve imaju neke zemlje, koje nam mogu poslužiti kao uzor, a pri tome mislimo na Finsku i Japan.

U daljem tekstu ćemo pokazati zašto smo odlučili da ove dvije zemlje budu primjer razvoju savremenog obrazovanja i zašto ove zemlje najbolje kotiraju na svjetskim rang listama po kvalitetu *cijelokupnog* obrazovanja.

Finski sistem obrazovanja

Finska je Skandinavska zemlja, a nama svima je dobro poznato da su ove zemlje visokog standarda. Zašto ima tako visok standard je pitanje na koje možemo ponuditi jednostavan odgovor, a to je sistem obrazovanja kojeg čine sljedeći faktori: „Finska djeca kreću u školu tek sa sedam godina, rijetko dobivaju ispite ili rade zadaće sve dok dobro ne zađu u tinejdžerske godine, djeca se ne mjere ni na koji način prvih šest godina svoje edukacije, Postoji samo jedan obavezan standardizovan ispit u Finskoj tek kad djeca napune 16 godina, sva djeca, pametna ili ne, pohađaju i uče u istim razredima, Finska troši oko 30 posto manje po studentu nego SAD, 30 posto djece prima dodatnu pomoć tokom njihovih prvih devet godina školovanja, 66 posto srednjoškolaca odlazi na studij (naviše u Evropi), razlika između najslabijih i najboljih studenata najmanja je u svijetu, naučni razredi ograničeni su na 16 učenika kako bi svaki čas mogli raditi praktične eksperimente, 93 posto Finaca završi srednju školu (17.5 posto više nego u SAD-u, 43 posto finskih srednjoškolaca odlaze u strukovne škole, Finski osnovnoškolci imaju ukupno 75 minuta pauze dnevno, dok je prosjek u SAD-u 27 minuta, učitelji provode samo četiri časa dnevno u razredu, a dva časa sedmično potroše na profesionalno usavršavanje, Finska ima isti broj učitelja kao i New York City, ali daleko manje učenika (600,000 učenika u usporedbi s 1.1 miliona u NYC-u, školski sistem u potpunosti financira država, svi profesori moraju imati magisterij koji je u potpunosti subvencioniran, Nacionalni kurikulum sadrži samo osnovne smjernice, učitelji se biraju iz top 10 posto najboljih studenata, u 2010. godini 6.600 prijava predano je za 660 mesta za obrazovanje učitelja u osnovnim školama, prosječna početnička plata finskog učitelja iznosi 29.000 dolara u 2008. (u SAD-u 36.000 dolara, dok srednjoškolski učitelji u 15 godina iskustva ostvare 102 posto primanja u odnosu na ostatak svojih kolega sa završenim fakultetom (u SAD-u taj broj je 62 posto), učitelji se ne plaćaju po uspješnosti, učitelji imaju isti status u društvu kao doktori i advokati, Međunarodna standardizirana mjerena u 2001. pokazala su da su finska djeca na vrhu ili vrlo blizu vrhu u prirodnim naukama, čitanju i matematici (Ood tada pa do danas dosljedno i dalje zauzimaju prva ili blizu prvog mesta), uprkos svim razlikama između Finske i SAD-a, Finska lako pobjeđuje i zemlje sa sličnom demografijom. (npr. susjedna Norveška ima stanovništvo slične veličine i homogene kulture kao Finska, a obrazovni sistem sličan SAD-u s kojim dijeli i rezultate na međunarodnim rangiranjima),....“⁴

Sistem obrazovanja u Japanu

Drugi primjer razvijenog savremenog obrazovanja jeste Japan. Koliko im je obrazovanje razvijeno govori podatak da je Japan zemlja sa nepovoljnim geografskim položajem (česti zemljotresi, Cunamii, vulkani, nedostatak obradivog zemljišta,...) i uprkos

⁴ Buka, *26 zadivljujućih činjenica o Finskom sistemu obrazovanja*, 28.10.2013.

<http://www.6yka.com/novost/33465/26-zadivljujucih-cinjenica-o-finskom-sistemu-obrazovanja>
01.04.2014.g.

tome, jedna od bitnih činjenica koja dopronosi visokom tehničko-tehnološkom razvoju, jeste sistem cjeloživotnog učenja i njihove svijesti da im obrazovanje može nadomjestiti nedostatke koje imaju. Kada ovome dodamo Japanski mentalitet i njihov vrijednosni sistem koji funkcioniše po principu „živim i radim za svog unuka“, gdje se pod unkom smatra budući naraštaj Japana, nije teško zaključiti zašto opstaju u tako nepovoljnim geografskim uslovima i imaju jednu od najrazvijenijih zemalja svijeta. Ovo predstavlja generalni okvir kako danas izgleda japanski školski sistem⁵:

Predškolsko vaspitanje

Predškolsko vaspitanje u Japanu namijenjeno je djeci do šest godina starosti. Pohadjanje institucija predškolskog vaspitanja nije obavezno, ni besplatno a osnovni cilj je pomoći djeci u njihovom tjelesnom i duhovnom razvoju obezbjeđujući odgovarajuće okruženje.

Osnovna škola (Sho Gakko)

Osnovna škola traje šest godina tj. od šeste do dvaneste godine života i predstavlja dio obaveznog obrazovanja. Postoje javne i privatne osnovne škole. Obrazovanje u javnim osnovnim školama je besplatno, a roditelji moraju da djeci obezbijede uniformu, set za matematiku i kaligrafski set.

Osnovno školski kurikulum podjeljen je u tri glasve kategorije: osnovni predmeti, moralno obrazovanje i specijalne aktivnosti. Devet osnovnih predmeta su : japanski jezik, socijalne nauke, aritmetika, prirodne nauke, nauke o životnoj sredini, muzička kultura, umjetnost i rukotvorine, domaćinstvo i fizičko obrazovanje.

Zvanična godina u osnovnoj školi traje 35 nedjelja. Svaki čas traje 45 minuta sa desetominutnom pauzom između većine njih. Fond časova se svake godine povećava sa svakim razredom.

Niža srednja škola (Chu Gakko)

Niža srednja škola traje tri godine i takođe predstavlja dio obaveznog obrazovanja u Japanu. Niže srednje škole su takođe privatne ili javne. Oko 94% japanskih učenika pohađa niže srednje škole. Pošto ista označava kraj obaveznog obrazovanja, treća godina predstavlja pripremni period koji japanski mediji karakterišu kao "ispitni pakao".

⁵ Školski sistem u Japanu, 2012., <http://www.pedagog.rs/japan.php>, 01.04.2014.g.

Viša srednja škola

Više srednje škole treba da pruže učenicima opšte ili stručno obrazovanje koje odgovara njihovom razvoju i ranije stečenom obrazovanju. Između srednjeg i visokog obrazovanja postoji veliki broj neformalnih ustanova koje se nazivaju specijalne škole za obučavanje i mešovite škole. Cilj specijalnih škola za obučavanje je da pomognu učenicima da razviju sposobnosti koje su potrebne za profesionalni i svakodnevni život.

Senke obrazovanja

Japan podržava široki spektar akademskih institucija izvan regularnog školskog sistema. Ova gusta šema se sastoji iz kućnih tutora, odgovarajućih kurseva, juku, privatne škole dodatne nastave i škole za pripremanje ispita (**yobiko**). Ove dodatne školske forme obrazovanja su opisane kao "senke obrazovanja" zato što njihov kurikulum ima tendenciju da zaseni kurikulum ponuđen u javnim škole. Većina ovih formi obrazovanja su kolektivno poznate kao **juku**. Postoje dva glavna tipa juku-a :

- individualno obogaćeni kursevi i
- akademski juku

Visoko obrazovanje

Institucije za visoko obrazovanje u Japanu se sastoje od univerziteta, nižih koledža, tehnoloških koledža i specijalizovanih trening koledža koji nude specijalizovane kurseve.

Ovako izgleda današnji školski sistem u Japanu i on naravno ima jasnou viziju svoje budućnosti koja treba da se realizuje kroz "Plan reforme školstva za XXI vijek ". To uključuje "edukaciju srca" - sistem koji podstiče individualnost (koja je sadašnjim sistemom ugrožena) i pruža mogućnost izbora, reorganizaciju školskog sistema u pogledu autonomije i promovisanje univerzitske reforme.

Uticaj globalizacije na obrazovanje

Kada govorimo o uticaju globalizacije na obrazovanje, moramo obratiti pažnju na sam pojam globalizacije. „Globalizacija je tendencija ka integraciji svih pojedinačnih, savremenih društava, uokvirenih granicama nacionalnih država“ (Šijaković, Vilić 2010). Ona se ostvaruje politički(Evropska Unija), ekonomski (multinacionalne kompanije), pravno (Evropski sud za ljudska prava) i obrazovno (Bolonja).

Isprva se mislilo daće globalizacija dovesti do prosperiteta ekonomskog napretka i širenja demokratije u svijetu, međutim, ispostavilo se da sufinansijski bogate i razvijene

zemlje uspostavile totalnu dominaciju nad siromašnim zemljama i učinile siromašne zemlje zavisnim. Svijet 21.vijeka mijenja se velikom brzinom. Te promjene odvijaju se, kako u svim ostalim institucijama, tako i u školama. U ovom, novonastalom okruženju, obrazovanje postaje sve veći izazov za budućnost. „Jedinstvenog vaspitno-obrazovnog procesa, njegova usmjerenošć na holistički razvoj ličnosti, te njegova usklađenost sa savremenim društvenim tokovima, humanizacija i emancipacija ličnosti sve će više postajati i izazovi savremene škole.“ (Mikanović, 2012:112)

U visokom obrazovanju globalizacija se manifestuje kroz Bolonjski proces, nastao 1990.godine. Kao „proces standardizacije u sferi visokog obrazovanja i njihovo normativno regulisanje.“ (Tramošljjanin, 2013:16) Bolonja podrazumijeva otvorenost škola i fakulteta uz zajedničke standarde, što bi rezultiralo da dobijemo, u većini evropskih zemalja, sličan sistem obrazovanja i da sa diplomom iz jedne evropske države možemo da radimo u bilo kojoj drugoj. Međutim, došlo je do velikih problema u realizaciji ovog projekta, pa su mnogi počeli, s pravom, da kritikuju i osporavaju bolonjski sistem, navodeći da on predstavlja kolonizaciju obrazovnog sistema putem engleskog jezika, koji potiskuje maternje jezike ostalih evropskih nacija. Sve više se javlja kritika obrazovanja po Bolonji i pritiske globalizacije na niže stepene obrazovanja, a kao najupečatljiviji primjer možemo posvjedočiti stanju obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Obrazovanje u Bosni i Hercegovini

Vaspitno-obrazovni sistem Bosne i Hercegovine je na zabrinjavajuće niskom nivou. Ova tema je argumentovana svjetskim analizama o kvalitetima obrazovanja koje se sprovode u okviru PISA projekata. Uzroke ovakvog stanja možemo tražiti u samom društvu. Krenućemo od njegove prošlosti.

Bosna i Hercegovina je multikulturalna zemlja koja je padala pod vlast Turske imperije, kasnije Austrougarske, kao i komunističke ideologije. Ovi događaji su doveli do toga da danas u Bosni i Hercegovini imamo tri konstitutivna naroda i tri jezika. Dodajmo i to da smo društvo koje se nalazi u procesu tranzicije (kako smo već pomenuli) iz socijalističkog u demokratsko društvo. Situacija danas veoma je komplikovana jer obrazovanje nije niti privatno niti u vlasništvu države, već u raskoraku između te dvije sfere. Državno obrazovanje se nalazi u krizi zbog samog uređenja države, jer su za njega nadležna čak 14 ministarstava (Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo prosvjete i kulture RS, Odjela za obrazovanje u Vladi Brčko distrikta, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, te Kantonalna ministarstva obrazovanja)⁶. Pored toga, veliki problem jeste nedostatak realizovanja praktične nastave. Uči se previše široko i teorijski čime dobijamo Univerzitet pamćenja, a ne mišljenja. Stekao se utisak da fakulteti kupuju socijalni mir u državi jer je veliki broj studenata na Univeritetima, a mali broj po završetku studija nađe posao, što zbog

⁶ Strateški pravci razvoja obrazovnja u BiH sa planom implementiranja, 2008 – 2015. Str. 6

ograničenog i oskudnog tržišta rada što zbog lošeg obrazovnog profila. Pored državnih, tu su i privatni univerziteti koji predstavljaju još veći problem za naše savremeno obrazovanje. Svjedoci smo sve većeg broja zloupotreba privilegija koje pružaju privatni univerziteti. Studenti stiču diplome preko noći, a kvalitet obrazovanja se mjeri cijenama po semestrima. Da stvar bude još gora, oni koji kupe diplomu često su u mogućnosti da kupe radna mjesta, što dodatno urušava, ne samo sistem obrazovanja, nego cjelokupan sistem funkcionisanja same države. Narušen je sistem vrijednosti i vrednuje se samo materijalno, a pri tome se ne biraju sredstva da bi se do materijalne koristi došlo.

Ovi problemi nisu uzrokovani isključivo uticajem univerziteta, već ti uticaji vuku korjene iz osnovnog i srednje obrazovanja. Osnovno i srednje obrazovanje se suočava sa problemima izazova savremenog društva, a to su prije svega patološke pojave ponašanjima mladih (učenika). Uočen je sve veći broj učenika sa devijantnim ponašanjem i kod jednog i drugog pola. Moramo ovome dodati da se u našem sistemu obrazovanja svakih nekoliko godina događaju krupne reforme kojima nisu u stanju da se prilagode ni učenici, ni njihovi roditelji, ali ni nastavnici ni profesori, jer se dešavaju prebrzo i preagresivno.

Ono što može biti ohrabrujuće i na neki način podsticaj za sve jeste to da obrazovanje u današnje vrijeme se ne vrši isključivo u obrazovnim institucijama. Obrazovanje se može steći i putem nevladinih organizacija, koje na praktičan i zanimljiv način vrše edukacije ljudi različitih uzrasta, pola i nacionalnosti. Sistem učenja zasniva se na praktičnim primjerima putem održavanja različitih radionica, na koje se svi doborovoljno prijavljuju, a koje su besplatne. Sve je veći broj kreativnih radionica i treninga gdje se mlađi koji nisu u velikoj mjeri zainteresovani za učenje po knjigama i isčitavanje različite literature, mogu da steknu praktično znanje iz određenih oblasti koje im, u velikoj mjeri, mogu pomoći pri pronaalaženju posla. Ovome dodajmo i razvijene savremene medije, a prije svih Internet. Ovaj medij nam omogućava da u bilo kom trenutku, ako posjedujemo konekciju na računaru, pristupimo bilo kom dijelu svijeta, bilo kojoj informaciji, što smatramo da može biti od koristi za obrazovanje.

ZAKLJUČAK

Sistem obrazovanja u savremeno doba se nalazi pred mnogim izazovima, a od kojih su mnogi navedeni. Čovjek uči dok je živ, a sistem cijeloživotnog učenja je dokaz tome. Veliki uticaj globalizacije, ubrzanog kretanja društva i razvoja tehnologije sve više nameće određene stvari, bez kojih se ne može (učenje stranih jezika, poznavanje rada na računaru i sl.). Ako želimo da budemo „u korak s vremenom“ ovo su samo neke od stvari koje moramo ispratiti. Svjedoci smo i osnivanja sve većeg borja nevladinih organizacija koje prate sistem cijeloživotnog učenja i koje u velikoj mjeri doprinose njegovom razvoju. Velika borba za dominaciju, između privatnih i državnih fakulteta, doprinosi sve savremenijoj opremi i na jednim i drugim fakultetima, poboljšanju sistema nastave kao i mogućnostima koje ove ustanove pružaju.

Bosna i Hercegovina je zemlja koja još uvijek nema dobro razvijen obrazovni sistem. Još uvijek se jako malo broj mlađih ljudi odluči na studiranje. Veliki broj njih odlazi u druge zemlje, u potrazi za boljim uslovima rada i učenja i većim izazovima. Veliki uticaj globalizacije pritišeće društvo koje se ne nalazi najbolje u ovom ubrzanim kretanju roba, kapitala i usluga. Sve je veći broj zanimanja koja su tržištu potrebna, a koja se kod nas ne mogu naći. Moramo napraviti sistem u kojem će naši studenti imati gdje da rade kada završe fakultet, na našim univerzitetima, a ne da potrošimo nova i da ih školujemo, pa da oni napuste našu zemlju i odu u inostranstvo kao gotov proizvod. Na ovom primjeru moramo učiti od naših predaka koji su završavali studije u inostranstvu i po završetku, sa diplomama, vraćali se u našu zemlju i davali svoj doprinos razvoju iste. Da bismo unaprijedili kompetan sistem obrazovanja, mora postojati harmonija i sinhronizacija između društva, institucija, obrazovnog sistema i medija, koji imaju veliku ulogu u širenju znanja i informacija.

„Obrazovanje, to je ono što ostane nakon što osoba zaboravi sve što je naučila u školi.“

Albert Einstein

LITERATURA

1. Branković, Drago, Mile Ilić (2011). Banja Luka :Uvod u pedagogiju i didaktiku.
2. Buka, 26 zadržljivoćih činjenica o Finskom sistemu obrazovanja, 28.10.2013.
<http://www.6yka.com/novost/33465/26-zadržljivih-činjenica-o-finskom-sistemu-obrazovanja> 01.04.2014.g.
3. Šijaković, Ivan, Vilić Dragana (2010). Banja Luka:Sociologija savremenog društva.
4. Pastuović, N. (2006). Zagreb: Kako do društva koje uči.
5. Univerzitet u Banjoj Luci (2012). Internet kultura djece i mlađih u Republici Srpskoj.
6. Mikanović, B. (2012.) Banja Luka: Društvo znanja i ličnost: putevi i stranputice (de)humanizacije, Savremena škola u društvu znanja.
7. Opšte deklaracije o ljudskim pravima.
8. Vejnović, D. (2013.) Banja Luka : Zbornik radova „Obrazovanju vratiti obraz“
9. Strateški pravci razvoja obrazovnaja u BiH sa planom implementiranja, 2008 – 2015.
10. Školski sistem u Japanu, 2012., <http://www.pedagog.rs/japan.php>, 01.04.2014.g.
11. Tramošljjanin, B.(2013.) Banja Luka: Obrazovanju vratiti obraz, zbornik radova, Problemi implementacije bolonjskog procesa u visokom obrazovanju RS.

Bojan Trgić, Ranka Kazimirović